

Andrzej Wyrwa, Ewa Springer

Łekno, gm. Wągrowiec, woj. pilskie.
Stanowisko nr 4 (grunty wsi Tarnowo
Pałuckie)

Informator Archeologiczny : badania 19, 133-134

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wnętrza 9 x 3, 5 m, która była podzielona na dwa pomieszczenia o wymiarach 3, 5 x 3, 3 m oraz 3, 5 x 4, 5 m. Budynek ten był wzniesiony równocześnie z murem południowym i świątyni, fundamenty jego były posadowione we wspólnym szerokoprzestrzennym wkopie, na którego dnie zalegała warstwa spalenizny. Należy to przypuszczać, że prace budowlane zostały przerwane na etapie układania fundamentów, nie były zatem dokończone w I fazie. W II fazie romańskiej teren ten został zniwelowany, a do prac budowlanych powrócono tu dopiero w III fazie romańskiej. Na południe od ww. budynku odsłonięto rozległą płytę wapienną, nad którą zalegała warstwa zawierająca liczne fragmenty łupanych kamieni granitowych i piaskowcowych - być może był to "plac budowy".

Po stronie północnej eksplorowano część północno-wschodnią zabudowań klasztoru gotyckiego. Natrafiono tu m.in. na pozostałość dobrze zachowanego pieca plekarniczego z XIV w. Ponadto prowadzono prace w sektorze IX odsłaniając zachodni wewnętrzny mur krążanka, szereg pochówków zakonników w obrębie zachodniego skrzydła krążanka. Nie natrafiono natomiast na pozostałości muru północnego i świątyni, który wg rekonstrukcji winien przebiegać w tej partii. Należy zatem sądzić, iż podobnie jak na południu prace budowlane I fazy zostały przerwane /stwierdzono warstwę spalenizny/.

Z licznych zabytków ruchomych na wymiennie zasługuje znalezienie piaskowcowej bazy niewielkiej kolumny /być może z biforium/ oraz po raz pierwszy kilku fragmentów witraży.

Można zatem stwierdzić, iż bieżący sezon przyniósł nowe ważne elementy dla rekonstrukcji dzieł architektury klasztoru lubińskiego.

ŁODYGOWO, gm. Kiszelce
woj. śląskie
Stanowisko 2

patrz
okres halzstacki

ŁOSOSNA
woj. śląskie
Stanowisko 1

Centrałne Muzeum Włókiennictwa
w Łodzi

Badania prowadził mgr Jacek Moszczyński, Finansował KZA w Białymstoku. Pierwszy sezon badań, Grodzisko wczesnośrednio-wieczne /VIII i IX/X - poł. XIII w. /.

Celem badań było uzyskanie wstępnych wiadomości na temat grodziska. Położone jest ono na wzgórzu będącym punktem kulminacyjnym rozleglejszego niegdyś wydźwignienia /obecnie prawie całkowicie zniszczonego w wyniku działalności gospodarczej/. W części zachodniej grodzisko zostało zniszczone przez wybieranie żwiru. Można przypuszczać, że zniszczeniu uległo ok. 20% obiektu. Miejsce to jest z natury obronne, od zachodu zamknięte rzeką Łosośną, z pozostałych stron otoczone bagnami. Średnica grodziska wzdłuż linii północ-południe wynosi około 70 m, wzdłuż linii wschód-zachód /do obrywu/ wynosi około 85 m.

Wykop o wymiarach 23 x 3 m założono w południowej części grodziska wzdłuż linii północ-południe. Ustytuowanie w ten sposób wykopu podyktowane było sytuacją jaką zaobserwowano w obrywie po stronie zachodniej. Chciano w ten sposób uchwycić zarówno obiekty będące po wewnętrznej stronie wałów, sam wał, jak również sprawdzić funkcję obiektów widocznych w obrywie, u podnóża wału.

W części północnej wykopu udało się uchwycić zarysy dwóch obiektów mieszkalnych zorientowanych na linii E-W. Pochodzi stąd znaczna ilość ceramiki przemieszanej wskutek zaważenia się samych obiektów oraz częściowo waku.

Badania waku grodziska ujawniły fragmenty spalone konstrukcji drewnianej. Był to wał drewniano-ziemny. Stan zachowania odsłoniętej partii wałów nie pozwala w tej chwili na określenie ich konstrukcji. Znalaziono tu liczne fragmenty ceramiki oraz kości zwierzęce. Na podstawie przeprowadzonych badań można mówić o co najmniej dwóch fazach istnienia grodu.

Oprócz ceramiki i kości zwierzęcych badania wykopaliskowe przyniosły także kilka zabytków metalowych: zawieszka dzwoneczkowata, fragment kabłączka, klamerka do paska i bliżej nieokreślone fragmenty brązu. Dotychczasowy stan badań pozwala określić chronologię znalezionej ceramiki na VIII i IX/X - poł. XIII w.

U podnóża waku natrafiono na obiekty pochodzące prawdopodobnie z okresu halzstackiego.

Z badań powierzchniowych pochodzi spora ilość ceramiki i żużel świadcząca o intensywnym osadnictwie wokół grodziska. Badania wykazały duże walory poznawcze stanowiska nr 1 w Łososnej.

Materiały oraz dokumentacja znajdują się w Muzeum Okręgowym w Białymstoku.

Przewiduje się kontynuację badań.

ŁĘKNO, gm. Wągrowiec
woj. piąskie
Stanowisko nr 4
/grunty wał Tarnowo Pańskie/

Konserwator Zabytków Archeologicznych
w Pile

Badania prowadził dr Andrzej Wyrwa przy współdziałaniu mgr Ewy Springer. Finansował WKZ w Pile, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza ZMW. Drugi sezon badań. Osada przygodowa lub podgrodzie [?], osada przyklastorna /ok. IX/?-XV w. i następne/.

W nawiązaniu do badań z 1983 r. kontynuowano sondazowe prace wykopaliskowe.

Stanowisko nr 4 w Leknie /numeracja wg W. Hansla/ określane jest w literaturze jako podgródzie lub osada przyrodowa. Jest ono usytuowane po zachodniej stronie jeziora leknieńskiego i na zachód od stanowiska nr 3. Teren jest wydłużonym owalem rozciągającym się na linii E-W. Granicę północną stanowiska tworzy południowo-zachodni brzeg jeziora, południową - określa zasięg pola uprawnego ob. B. Wittia, zachodnią - pas zarodli ciągnących się na linii N-S przed bagietnym obsadzeniem /obecnie podmokła łąka/ od strony zachodniej. Granica wschodnia wydzielona jest umownie i stanowi ją linia arowa oddzielająca stanowisko nr 3 od stanowiska nr 4, biegnąca na linii N-S między pierwszym a drugim hektarem /1 ha - stan. nr 3/. Kulminację stanowiska nr 4 stanowi niewielki garb terenowy /wys. ok. 11 m - wg reperu na stanowisku nr 3 o wartości 11,95/. Garb ten biegnie na linii N-S. Grunty stan. nr 3 i 4 są obecnie własnością prywatną ob. B. Wittia. Celem badań było szczegółowe rozpoznanie jego charakteru /osada przyrodowa czy podgródzie?/ i sprezyrowanie jego chronologii. Badania prowadzono metodą sondazy. Wytyczono dwa wykopy:

Wykop I o długości 5 m i szerokości 3 m, wytyczono w arze 58 A-B /3 x 4 m w arze 58 A i 3 x 1 m w arze 58 B/ w pobliżu umownej i zachodniej granicy stanowiska nr 4, przy pasie zarodli od strony wschodniej. Eksplorację prowadzono warstwami kulturowymi, a w ich ramach warstwami mechanicznymi.

Warstwę I stanowiła szaro-brunatna, dość tłusta ziemia próchnicza /humus/. Wydobyto z niej duże ilości ceramiki naczyniowej, w warstwie tej występują drobne /tuczeń/ i większe fr. cegieł rozróżnione prawdopodobnie z rumowiska na stanowisku nr 3, duże fragmenty żużla żelaznego. Znalaziono też fr. poroża, fr. przedmiotów żelaznych, kości zwierzęce i rozróżnionych kości ludzkich. W trakcie eksploracji warstwy I zaobserwowano występujące na jej powierzchni ciemne plamy, które określono jako obiekty kulturowe - obiekty nr 1 i nr 2, wchodzące w warstwę II.

Obiekt nr 1 występuje na spągu warstwy I i stropie II przy zachodniej ścianie wykopu, stanowi go szaro-brunatna ziemia humusowa z drobinami piasku. Z "obektu" wydobyto materiał ceramiczny i osteologiczny.

Obiekt nr 2 stanowi ciemno-brunatna /brązowa/ ziemia próchnicza przemieszana z margletem i drobnymi drobinami gliny, wchodzi w wschodnią ścianę wykopu; odsłonięto go tylko częściowo, brak materiału zabytkowego. W części środkowej wykopu na gł. 10 m zarysował się owal szaro-brunatnej próchnicy z drobinami piasku. Znalaziono w niej fr. ceramiki naczyniowej. "Obiekt" zalegał do głębokości ok. 9,75 m.

Warstwę II w wykopie I stanowi szaro-brunatna próchnica o odcieniu żółtym z nielicznymi drobinami węgla drzewnego, grudkami gliny - wszystko przemieszane z drobnoziarnistym piaskiem calcowym. Eksplorację w wykopie zakończono.

Charakter odsłoniętych "obektów" na obecnym etapie badań ze względu na bardzo mały obszar eksploracji jest trudny do określenia. Nie natrafiono na żadne konstrukcje drewniane. Chronologia warstw zostanie ustalona po analizie materiału ceramicznego i zabytków wydzielonych. Z warstw pobrano próbkę geologiczną,ichtologiczną, dendrologiczną itp.

Wykop II o długości 5 m, szerokości 3 m usytuowano w arze 54 ćw. B na 3 ha siatki arowej. Wykop ten położony jest na kulminacji garbu terenowego biegnącego przez stanowisko nr 4 po linii N-S. Badania prowadzono warstwami mechanicznymi w ramach warstw kulturowych.

Warstwa I /humus/ stanowi ciemno-brunatna próchnica z dużą ilością ceramiki naczyniowej, drobnych okruców cegły, kości zwierzęcych i ludzkich oraz przedmiotów metalowych, szkła itp. Występują też okrucy intensywnie przepalanej gliny /polepy/ i drobinny węgla drzewnych. Polepa z warstwy I stanowi fragmenty obiektu zalegającego w warstwie II, gdzie dostała się w wyniku głębokiej orki /przemieszanie/.

Warstwa II. Stanowi ją szaro-brunatna próchnica z drobinami polepy i soczewkami popiołu. Wyróżniono ją ze względu na zakłócenia spowodowane występowaniem w niej dużych płaszczyzn polepy barwy ceglano-żółtej. Wstępnie określa się, że polepa ta stanowi prawdopodobnie "podłogę" /?/ bliżej jeszcze nie określonej budowli. Dotychczas odsłonięto tylko jej fragmenty: "ścianę" północną, wschodnią i narożnik północno-wschodni. Pozostałe części /nieeksplorowane/ kontynuuje się w kierunku południowym i zachodnim. Polepa w eksplorowanym wykopie ma miąższość od 7 do 10 i więcej cm - zalega na szaro-brunatnej ziemi próchniczej. Głina /polepa/ ma barwę żółtą, brunatną, ceglastą. Widoczne są na niej ślady odcisków traw i słomy oraz dstańnięcia ognia. Na kierunku E-W została ona zniszczona przez głęboką orkę /ślady brzd o szer. ok. 20 cm/. Ze względu na zbyt małą płaszczyznę obserwacji nie ustalono jeszcze dokładnie charakteru i znaczenia odsłoniętego obiektu, pełniejsza odpowiedź będzie możliwa dopiero po następnych sezonach. Pod "podłogą" w części południowo-wschodniej zalegania polepy znaleziono skupisko słomy /mierzwę?/. W glinie znaleziono także bryły żużla. Z warstwy wydobyto duże ilości ceramiki naczyniowej kości zwierzęcych, łusek rybich i przedmiotów metalowych. Pod "podłogą" zaobserwowano cienką warstwę ciemnoszarej próchnicy z dużą ilością zwęglonego drewna.

Warstwa III płaszczyzna próchnica barwy szaro-brunatnej. W warstwie tej odsłonięto kilka skupisk ceramiki naczyniowej. Wokół jednego ze skupisk występują soczewki popiołu i fragmenty zwęglonego drewna. Z warstwy tej wydobyto łuski rybne, kości zwierzęce itd. Eksploracji w wykopie ze względu na złe warunki atmosferyczne nie zakończono.

Badania będą kontynuowane.

LEKNO, gm. Wągrowiec
woj. piaskie
Stanowisko nr 3
Grunty wsi Tarnowo Pańskie

Konserwator Zabytków Archeologicznych
w Pile

Badania prowadził dr Andrzej M. Wyrwa /archeolog, historyk/
przy współpracy mgr Ewy Springer /archeolog/, mgr Elżbiety
Mucha /antropolog/, mgr Beaty Wideliskiej /antropolog/, mgr.
Ludwika Fijała /plastyk/.